

Л. О. Демінська

Донецький державний інститут здоров'я,
фізичного виховання і спорту

ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ АКСІОЛОГІЇ

У статті розглядається актуальність гуманізації і аксіологізації системи освіти, обґрунтовується необхідність розробки технологічної моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології. Розроблена технологічна модель вказує на основні напрями формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання.

Ключові слова: модель, професійно-педагогічна підготовка, аксіологічна компетентність, технологічна модель, майбутній вчитель фізичного виховання.

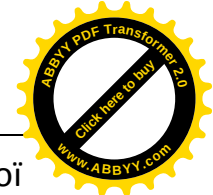
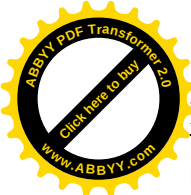
Постановка проблеми. Провідною сучасною тенденцією розвитку професійної освіти є аксіологізація. Як стверджує Г. А. Мелекесов, аксіологізація – спосіб реалізації аксіологічного підходу в освіті, який оформився як провідний методологічний підхід в педагогічній науці. Аксіологізація – компонент гуманізації освіти, оскільки в теорії і в реальній практиці вона визначає склад та ієрархію гуманістичних цінностей освіти, системоутворювальних елементів у яких людина виступає як головна цінність.

Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання на засадах аксіології потребує розробки та формування аксіологічної компетентності вчителя. Аксіологічна компетентність спрямована на аксіологічний підхід у професійній діяльності вчителя, який повинен свої знання та педагогічний досвід використовувати для збереження та розвитку здоров'я та особистості учня, як вищої цінності педагогічного процесу.

На думку В. В. Ягупова, у педагогіці гуманізація освіти полягає в утвердженні особистості учня як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських і громадянських цінностей, гармонії стосунків учня і оточення на основі засвоєння широкого кола гуманітарних знань, сприянні його практичної реалізації та самореалізації [7].

Процес формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання потребує створення технологічної моделі, яка необхідна для організації педагогічних умов формування професійних знань, умінь та особистих якостей вчителя.

Аналіз актуальних досліджень. Технологічна модель професійно-педагогічної підготовки була створена на засадах наукових досліджень

вчених та практиків, які розглядали питання щодо змісту професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання.

Актуальність та важливість використання аксіологічного підходу у процесі професійно-педагогічної підготовки вчителя підкреслюють багато вчених, а саме: М. Г. Племенюк, С. А. Хазова, Н. А. Гущина, Г. Н. Левашова, Н. І. Постнікова, О. І. Вишневський та багато інших. Так, на думку Н. А. Гущиної, аксіологічний підхід традиційно вважається за одну з методологічних основ гуманістично-орієнтованої педагогічної освіти, оскільки він направлений на формування гуманних професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя в процесі його підготовки у вищому навчальному закладі.

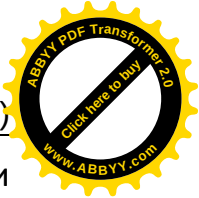
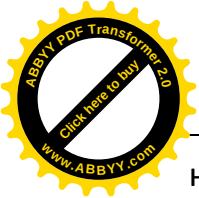
Важливе значення має використання системного підходу до процесу організації професійно-педагогічної підготовки. Як стверджує М. М. Фіцула – системний підхід у педагогічному процесі дозволяє здійснити зв'язок мети, завдань, змісту, форм і методів навчання у взаємодії компонентів педагогічного процесу [5].

Крім того, Т. С. Федорова, Л. Ф. Батан, П. І. Третьяков, Е. Ямбург та інші, підкреслюють те, що особистісно-орієнтований урок дозволяє створити умови для гармонійного та всебічного розвитку особистості та фізичного, духовного та психологічного здоров'я учнів. А. В. Мудрик підкреслює важливість особистісного підходу у сучасній гуманістичній педагогічній концепції.

Особливої актуальності набуває культурологічний підхід до професійно-педагогічної підготовки. Головним чином, культурологічний підхід спрямовано на формування аксіологічної культури вчителя фізичного виховання. Як зазначає Ю. О. Соловйова, аксіологічна культура спрямована на розвиток системи цінностей та ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів та формування готовності до професійної діяльності на засадах аксіології.

Компетентнісний підхід, перш за все, є необхідною умовою формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання. Компетентнісний підхід до професійно-педагогічної підготовки дозволяє забезпечити формування важливих професійних якостей, які дозволять повно реалізувати себе в конкретних видах трудової діяльності, відповідати суспільно-необхідному розподілу праці й ринковим механізмам стимулювання [6].

Для грамотної організації процесу навчання, на думку М. А. Данилова та М. М. Скаткіна необхідно «використовувати принципи

навчання, як категорію дидактики, яка характеризує способи використання законів навчання відповідно до мети виховання й освіти. Принципи навчання визначають зміст, методи й організацію навчального процесу і разом з правилами навчання є для педагогів надійним керівництвом до дії».

Зміст професійно-педагогічної підготовки повинен сприяти формуванню мотивації до професійної діяльності на засадах аксіології. Так, на думку І. В. Зайцевої, мотивацію слід розглядати не тільки як умову ефективного навчання, а й як важливий чинник розвитку особистості майбутнього фахівця. Її основними структурними елементами є пізнавальна мотивація й мотивація досягнення успіху, стимулювання яких безпосередньо сприяє підвищенню ефективності навчальної діяльності [2].

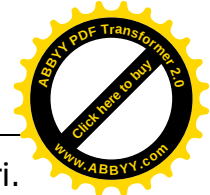
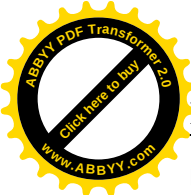
Ю. В. Воронова при вивченні питань формування мотивації майбутніх фахівців з фізичної культури до професійної діяльності, вказують на те, що в процесі професійної підготовки відбуваються зміни мотиваційної сфери студентів та переосмислення ними загальних цінностей, що є показниками психологічної готовності до професійної праці в галузі фізичної культури [1].

Ми вважаємо необхідним використання у процесі професійно-педагогічної підготовки активних методів навчання, таких як: дискусія, ділова гра, мозкова атака, імітаційна гра та аналіз професійних ситуацій. На думку Г.В. Борисової, Т.Ю. Аветової та Л.І. Косової, використання активних методів дозволяє розвивати у студентів здібність до самостійного вирішення проблем, що означає: здібність до аналізу інформації й визначення проблеми; уміння знаходити можливості й ресурси для вирішення проблеми; уміння виробляти стратегію досягнення цілей і планувати конкретні дії; здібність до дискусії та переговорів, тобто уміння вислуховувати співрозмовника, аргументовано переконувати і приймати колегіальні рішення [4].

Мета статті – розробити блоки технологічної моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо зміст технологічної моделі. Розроблена технологічна модель вказує на зміст професійно-педагогічної підготовки та включає до себе наступні блоки: цільовий блок, блок ціннісної зорієнтованості, теоретико-методологічний блок, змістово-процесуальний та контрольнo-діагностичний блоки.

Цільовий блок та блок ціннісної зорієнтованості формують мету професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного

виховання на засадах аксіології – це набуття аксіологічної компетентності. Дана компетентність спрямована на формування у майбутнього вчителя розуміння того, що особливість та здоров'я учня є головною цінністю педагогічного процесу. Блок ціннісної зорієнтованості вказує на основні шляхи формування аксіологічної компетентності, яка будується на знанні, вмінні, розумінні та усвідомленні таких важливих компонентів, як: мотивація до професійної діяльності на засадах аксіології, основні положення аксіології, педагогічні та особистісно-професійні цінності.

Використання аксіологічного підходу до професійно-педагогічної підготовки дозволяє формувати ціннісні орієнтації майбутніх вчителів фізичного виховання, а також знання та розуміння змісту та сенсу основних положень аксіології, педагогічних та професійно-особистісних цінностей.

Системний підхід ми плануємо використовувати у процесі формування системи загально-людських, національних, професійних, особистісних, педагогічних та професійно-особистісних цінностей. Крім того, системний підхід необхідний для організації системи професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів, яка складається з «взаємозв'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями.

Формування аксіологічної компетентності, в якій велика увага приділяється особистості учня та індивідуальному підходу до учня, не може бути здійснено без особистісного підходу в процесі професійно-педагогічної підготовки.

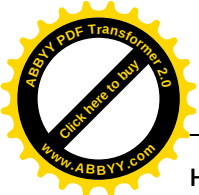
Важливе значення має також культурологічний підхід до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання, що включає формування культури вчителя, загальної та методологічної культури вчителя.

Необхідною умовою формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання, його професійних знань, вмінь та особистісних якостей є компетентнісний підхід.

Теоретико-методологічний блок містить принципи, які необхідно використовувати у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання, а саме: загально-педагогічні принципи, методичні принципи фізичного виховання, професійно-специфічні принципи фізичного виховання та аксіологічні принципи.

Змістово-процесуальний блок визначає зміст, форми та методи професійно-педагогічної підготовки на засадах аксіології.

Головна увага приділяється аналізу змісту професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання, а саме змісту

навчальних дисциплін, які формують аксіологічну компетентність вчителя. При аналізі змісту дисциплін соціально-гуманітарної, медико-біологічної, професійної та організаційно-практичної підготовки, ми звертали увагу на формування таких напрямків аксіологічної компетентності як: формування мотивації до професійної діяльності на засадах аксіології, основні положення аксіології, педагогічні цінності, професійно-особистісні цінності та фізичне, духовне та психологічне здоров'я.

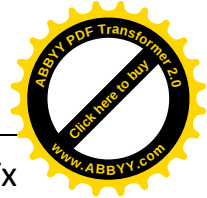
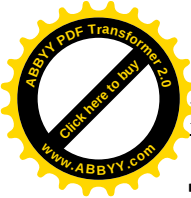
Висновки, які ми зробили після проведення аналізу змісту навчальних дисциплін, дозволив нам сформулювати питання, які необхідно впроваджувати у процес професійно-педагогічної підготовки для формування мотивації до використання аксіологічного підходу у професійній діяльності. Ми пропонуємо включати до дисциплін, що вивчаються, ті питання, які будуть формувати аксіологічну компетентність та мотивацію до використання аксіологічного підходу, такі як: аксіологія; цінності та ціннісні категорії; зміст систем цінностей у зв'язку з гуманізацією педагогічної системи; педагогічна аксіологія; аксіологічна спрямованість особистості учня; ціннісні орієнтації до майбутньої педагогічної діяльності; зміст аксіологічного підходу у зв'язку з гуманізацією педагогічної системи; умови для використання гуманістичних принципів вчителя фізичного виховання, особистісні якості вчителя фізичного виховання, які необхідні для здійснення принципів толерантності; творчий підхід до залучення учнів до здорового способу життя, та до активних занять фізичним виховання та багато інших.

У процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання може бути використані традиційні форми організації навчального процесу такі, як: лекції, практичні заняття, індивідуальні та самостійні заняття й педагогічна практика.

Зупинимось більш детально на активних методах навчального процесу, таких як: дискусії, ділова гра, імітаційна гра, мозкова атака та аналіз професійних ситуацій.

Головне значення дискусії, як вказує П. І. Підкасистий, в процесі навчання – стимулювання пізнавального інтересу, залучення студентів, які мають різні наукові точки зору, до активного обговорення, з тієї або іншої проблеми, спонука їх до осмислення різних підходів до аргументації чужої і своєї позиції. Добре проведена дискусія має велику навчальну і виховну цінність: вчить глибшому розумінню проблеми, умінню захищати свою позицію, зважати на думки інших [3].

Роль ділової гри підкреслював А. А. Вербицький, який зазначав, що професійна діяльність, згорнута до знакових систем, текстів, навчальної інформації, отримує свою розгортку в ігровій формі організації навчальної

діяльності студентів і тим самим засвоюється. Знання тут не відірвані від їх практичного вживання, оскільки учасники отримують достатній досвід їх використання у функції засобів регуляції власних дій. Знання засвоюються не про запас, а в контексті практичних дій і на їх основі.

Імітаційна гра, як вказує Г. Е. Муравьова, це активна самостійна діяльність з імітаційного моделювання конкретних систем та ігрового моделювання професійної діяльності людини в цих системах.

Імітаційні ігри, як активний метод навчання, використовуються в процесі професійної підготовки з метою формування педагогічних навичок для вирішення конкретних педагогічних ситуацій.

Розглянемо наступний активний метод – мозковий штурм.

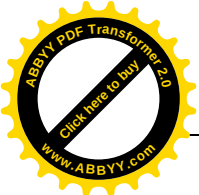
На думку А. С. Маліна та В. І. Мухіна, метод мозкового штурму має на увазі прийняття рішення як продукту колективної творчості студентів, що проводиться за певними правилами та подальшого розгорнутого аналізу його результатів. Сутність мозкового штурму полягає в тому, що при ухваленні колективного рішення вирішуються два основні завдання:

- генерування нових ідей відносно можливих варіантів розвитку процесу;
- аналіз і оцінка висунутих ідей.

Останній активний метод, який ми пропонуємо використовувати у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання, це аналіз професійних ситуацій. При цьому методі необхідне розуміння того, що є професійна або педагогічна ситуація. Педагогічна ситуація – сукупність умов і обставин що спеціально задаються вчителем або виникають спонтанно в педагогічному процесі. Педагогічні ситуації створюються з метою формування й розвитку учня як майбутнього учасника суспільної діяльності, формування його як особистості. Педагогічні ситуації створюються, також, з метою короткої тимчасової взаємодії вчителя і учня на основі протипомилкових норм, цінностей та інтересів, що супроводжуються значними емоційними проявленнями і направлені на перебудову взаємин, що склалися, в кращу або гіршу сторону.

У процесі аналізу професійних ситуацій відбувається:

- аналіз – уявне розчленування цілого на частини або мислене відокремлення його частин;
- синтез – уявне поєднання частин предметів або окремих його сторін, їх ознак та властивостей;
- порівняння – встановлення подібності або відмінності між предметами та явищами за однією або кількома ознаками, відокремленими в певній послідовності;

– класифікація (систематизація) – поділ предметів або явищ за групами залежно від подібності чи відмінностей між ними [5].

Останній блок технологічної моделі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання – це *контрольно-діагностичний блок*, котрий дозволяє визначати оцінювальний ефект процесу професійно-педагогічної підготовки та рівень сформованості аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання.

До цього блоку входять: критерій сформованості ціннісних установок, мотиваційний критерій, когнітивний критерій та технологічно-діяльнісний критерій.

Критерій сформованості ціннісних установок дозволить визначити рівень розвитку таких установок, як:

- гуманізм;
- толерантність;
- особистість учня як цінність;
- здоров'я учня як цінність;
- творчість.

Мотиваційний критерій ефективності професійно-педагогічної підготовки засновано на вимогах до сучасного вчителя фізичного виховання, на розумінні вчителем педагогічних та професійно-особистісних цінностей. Одним із завдань професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є формування мотивації до використання аксіологічного підходу в професійній діяльності. Формування даної мотивації пов'язане з формуванням ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя, які проявляються в аксіологічному відношенні до майбутньої професії.

Вимоги до сучасного вчителя фізичного виховання мають на увазі:

- знання вчителем *норм* сучасного уроку фізичного виховання;
- розуміння *сенсу* аксіологічного підходу до професійної діяльності, а також розуміння особистісних та професійних цінностей;
- представлення *ідеалу* сучасного вчителя фізичного виховання;
- усвідомлення вчителя фізичного виховання до необхідності набуття аксіологічної компетентності;
- бажання використовувати аксіологічні знання у професійній діяльності.

Когнітивний критерій дозволить визначити рівень теоретичних знань майбутнього вчителя фізичного виховання з наступних питань:

- основні положення аксіології;
- зміст педагогічних цінностей;

– зміст професійно-особистісних цінностей вчителя фізичного виховання;

– зміст основних положень щодо здоров'я збереження учнів.

Технологічно-діяльнісний критерій відображає наявність методичного досвіду та практичних навичок організації навчального процесу та позакласних заходів, а саме:

– організація навчального процесу з урахуванням вікових особливостей учнів;

– організація навчального процесу з урахуванням стану здоров'я та рівня фізичного розвитку учнів;

– володіння методом визначення рівня розвитку рухових якостей учнів;

– володіння методами оздоровчої фізичної культури з метою корекції функціональних можливостей організму учнів;

– володіння здоров'язберігальними технологіями;

– володіння методом міжнаочних зв'язків для розвитку ерудиції учнів;

– володіння методом розвитку психофізіологічних властивостей учнів засобами фізичного виховання;

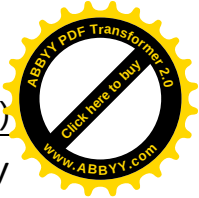
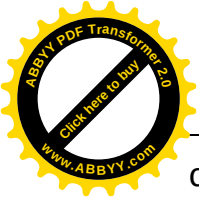
– знання національних рухливих ігор для патріотичного виховання учнів;

– організація позакласних заходів спортивної та оздоровчої спрямованості.

Висновки:

1. Зміст цільового блоку та блоку ціннісної зорієнтованості вказує на головну мету професійно-педагогічної підготовки – на формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання. У блоку ціннісної зорієнтованості показано, що особистісні якості та професійні вміння вчителя фізичного виховання, які складають аксіологічну компетентність, повинні бути спрямовані на збереження, формування та розвиток особистості та здоров'я учня як головної цінності педагогічного процесу. Зміст аксіологічної компетентності складається із мотивації до професійної діяльності на засадах аксіології, основних положень аксіології, педагогічних та професійно-особистісних цінностей.

2. Теоретико-методологічний блок вказує на ті методологічні підходи та принципи, які ми пропонуємо використовувати у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання. До методологічних підходів ми відносимо аксіологічний,

системний, особистісний, культурологічний та компетентнісний підходи. У процесі професійно-педагогічної підготовки мають бути використовані загально-педагогічні принципи, методичні принципи фізичного виховання, професійно-специфічні принципи фізичного виховання та аксіологічні принципи фізичного виховання.

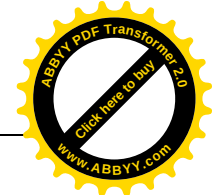
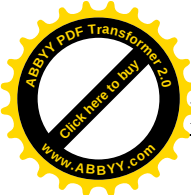
3. Змістово-процесуальний блок містить зміст циклів соціально-гуманітарної, медико-біологічної, професійної та організаційно-практичної підготовки майбутніх вчителів на засадах аксіології. У процесі навчання повинні використовуватися традиційні форми навчання такі, як: лекції, практичні заняття, індивідуальні й самостійні заняття та педагогічна практика. На практичних заняттях ми також пропонуємо використовувати активні методи навчання, такі як: дискусія, ділова гра, імітаційна гра та аналіз професійних ситуацій.

4. Останній, контрольнo-діагностичний блок технологічної моделі дозволить зробити оцінку рівня професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання на засадах аксіології з точки зору критерія сформованості ціннісних установок, мотиваційного критерію, когнітивного та технологічно-діяльнісного критерію.

Перспективи подальшого дослідження передбачають подальше вивчення критеріїв оцінки рівня професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронова Ю. В. Формирование мотивации и психологической готовности студентов и магистрантов ХГАФК к профессиональной деятельности / Ю. В. Воронова, Ю. В. Александров, Н.С. Сигал // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2008. – № 3. – С. 169–172.
2. Зайцева І. В. Мотивація учіння студентів / І. В. Зайцева. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2000. – 191 с.
3. Педагогика : учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / под ред. П. И. Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – С. 242–243.
4. Современные технологии обучения : методическое пособие по использованию интерактивных методов в обучении / под ред. Г. В. Борисовой, Т. Ю. Аветовой, Л. И. Косовой. – СПб. : Полиграф-С, 2002. – 79 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2007. – С. 82–265.
6. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона в 12 т. : биографии. – М. : Сов. энциклопедия, 1991. – Т. 1. – Аазень – Бейери, 1991. – С. 447.
7. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – С. 299–301.

РЕЗЮМЕ

Л. А. Деминская. Технологическая модель профессионально-педагогической подготовки будущих учителей физического воспитания на основах аксиологии.

В статье рассматривается актуальность гуманизации и аксиологизации системы образования обосновывает необходимость разработки технологической модели профессионально-педагогической подготовки будущих учителей физического воспитания на основах аксиологии. Разработанная технологическая модель указывает на основные направления формирования аксиологической компетентности будущего учителя физического воспитания.

Ключевые слова: модель, профессионально-педагогическая подготовка, аксиологическая компетентность, технологическая модель, будущий учитель физического воспитания.

SUMMARY

L. Deminskaya. The technological model of the professionally-pedagogical preparation of the future teachers of physical activity on the basis of axiology.

The relevance of humanization and axiology of the education system justifies the necessity of development of the technological model of the professionally-pedagogical preparation of the future teachers of physical activity on the basis of axiology. The technological model points out the main directions of the formation of the axiological competence of future teachers of physical education.

Key words: model, professionally-pedagogical preparation, axiological competence.

УДК 378:371.78

М. О. Завгородня

Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків)

ІННОВАЦІЙНІ МУЗИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФІЛЬНІЙ ОСВІТІ МАЙБУТНІХ МУЗИЧНИХ КЕРІВНИКІВ

У статті визначено сутність понять «технологія», «педагогічна музична технологія», охарактеризовано існуючі педагогічні музичні технології, розкрито основні умови формування готовності майбутніх музичних керівників дитячих дошкільних закладів до застосування у своїй роботі інноваційних музичних технологій.

Ключові слова: майбутній музичний керівник, інноваційні музичні технології, підготовка майбутнього фахівця, умови формування готовності, дошкільні заклади.

Постановка проблеми. Згідно положень Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті вища освіта повинна стати дієвим засобом щодо відтворення й нарощування інтелектуального і духовного потенціалу українського народу. Зміни в політичній, соціальній та економічній галузях України зумовлюють необхідність побудови якісно нової системи національної освіти, що потребує радикального перегляду принципів, змісту освіти, які могли б сприяти вихованню освіченої, культурної та професійно здібної особистості. Одним зі шляхів модернізації вітчизняної освіти є запровадження в навчальний процес освітніх інноваційних